

виражається не лише зміна підходу, а й запрошення до нового способу бути у світі. Цей зсув також резонує з підходами тілесно-афективної естетики, зокрема у працях Браяна Масумі, де увага зосереджується довкола інтенсивності переживання та афективному впливові як первинних формах залучення до мистецтва, що передують осмисленню [7, с. 23–25].

Література:

1. Marion J.-L. Le phénomène saturé. Paris : Presses Universitaires de France, 2002. 246 p.
2. Levinas E. Totalité et infini : essai sur l'extériorité. La Haye : Martinus Nijhoff, 1961. 284 p.
3. Derrida J. Margins of philosophy / translated by Alan Bass. Chicago : University of Chicago Press, 1982. 360 p.
4. Foucault M. Les mots et les choses : une archéologie des sciences humaines. Paris : Gallimard, 1966. 404 p.
5. Heidegger M. Sein und Zeit. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1927. 437 p.
6. Sontag S. Against interpretation and other essays. New York : Farrar, Straus and Giroux, 1966. 304 p.
7. Massumi B. Parables for the Virtual: Movement, Affect, Sensation. Durham: Duke University Press, 2002. 232 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-500-9-35>

СОЦІАЛЬНО-КРИТИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ТЕМА НАВЧАЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕПРОФІЛЬНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Захарчук Н. В.

асистент кафедри основ архітектури

*Навчально-науковий інститут «Придніпровська академія будівництва
і архітектури» Українського державного університету науки
і технологій
м. Дніпро, Україна*

Педагог в Україні зараз стикається з певними викликами – деякі з них є спільними для всієї сфери вищої освіти, деякі притаманні лише сучасній Україні, яка знаходиться в стані війни і стикається з викликами з цього боку.

За умови зменшення кількості абітурієнтів і зміни ставлення до вищої освіти українські ВНЗ, особливо на сході країни, мають проблеми

з низьким рівнем довузівської підготовки вступників. Властиво це і для творчих, традиційно престижних спеціальностей, які змушені значно знизити стандарти. Часто викладачі, які працюють на посадах більше 10-15 років порівнюють рівень першокурсників останніх наборів і тих, що були десятиліття тому не на користь перших. Лишаючи за рамками дискусії правомірність таких закидів і причини, які привели до такого стану, спробую показати приклад власної роботи над цією проблемою.

Всі розуміють, що сьогоденний ринок праці вимагає спеціалістів певного штибу, готових постійно розвиватися, шукати нові можливості і опановувати нові навички, а такі компетенції закладаються ще в ВНЗ і завданням навчання є “формування гнучкого мислення, здатного сприймати та впроваджувати нові знання. Разом з тим необхідне максимальне розкриття потенціалу кожного учня, який обирає творчу спеціальність.” [1, с.98].

Викладаючи рисунок і живопис для спеціальностей “Архітектура” і “Дизайн” часто в результаті опитування студентів першого курсу дізнаюся, що вони не відвідували художню школу або профільні гуртки на постійній основі, не мають базової освіти в сфері образотворчого мистецтва, в розрахунок на яку побудовано програму закладу. Другим важливим чинником є суттєві зміни в технологіях і вимогах до спеціалістів, які останні роки стають все стрімкішими. Немає сенсу робити вигляд, що навички робити відмивки тушшю або креслити рейсфедером зараз формують вартість студента, як майбутнього спеціаліста.

Але й погодитися з панічними пророцтвами про неревалентність художньої освіти в епоху панування штучного інтелекту ми не можемо. Адже мова образотворчого мистецтва підпадає під класичний вислів Йоганна Вольфганга фон Гете “Ти стільки разів людина, скільки мов ти знаєш” і навички рисунку самі по собі є важливим для формування компетенцій людини, які створюватиме фундаментальні матеріальні артефакти, однією з характеристик яких є естетика. Навичка мислити через образи і фіксувати свої думки на папаєрі або в файлі у вигляді плоских зображень піднімає цінність спеціаліста-дизайнера в широкому розумінні цього слова.

Як же поєднати ці дві позиції? Відштовхуватися при формуванні інтегрованої програми з рисунку і живопису не від академічної школи, а наївного мистецтва і соціально-критичного мистецтва. Таким чином відправною точкою розвитку кожного студента стає його рівень володіння технікою, який не знецінюється, а є камертоном для подальшої роботи. Якими принципами слід керуватися для досягнення найкращих результатів?

1. З самого початку навчання індивідуально підходити до кожного здобувача освіти, в певних рамках адаптувати завдання і шкалу оцінювання таким чином, щоб заохотити кожного розвиватися в

обраному напрямку, підтримувати його сильні сторони і показувати, як ними можна користуватися в різних завданнях.

2. Лишати мінімум завдань, де важлива лише техніка виконання і не використовується потенціал творчого осмислення і включення критичного мислення людини. Надавати можливість студентами ставати співавторами учбових завдань в заданих викладачем рамках (ставити натюрморти, обирати натуру і теми для начерків і скетчів, давати завдання-трансформери).

3. Шукати можливості зробити завдання проектними і суспільно-орієнтованими: малювати не стандартні постановки, а створювати композиції, які потім можна використати для листівок, плакатів, декорування певних приміщень, пропонувати брати участь в благодійних проєктах і виставках.

4. Організовувати і залучати студентів до роботи над власними виставками і проєктами, будуючи роботу протягом семестру або навчально року таким чином, щоб в кінці можна було звітувати виставковими проєктами.

Є сенс пропонувати студентам відразу діяти в полі сучасного стану арт-ринку і творчої спільноти, що валідно і для утилітарного застосування малюнку для потреб архітектора або дизайнера – зафіксувати думку, презентувати її замовнику або соціуму, розв'язати певну проблему форми через мову малюнку тощо. Сучасному соціуму не цікава класична школа, а в пріоритеті є індивідуальність і відкритий діалог з глядачем, що майже вимагає провокації як художнього методу. На відміну від академічної школи, соціальні науки і філософія стають невід'ємною частиною сучасного мистецтва, прослідковується “зв'язок традиційної філософії з мистецтвом і сучасністю. Незважаючи на нестійкість цього зв'язку, сьогоденне мистецтво відображає реальність сучасності та фокусується на соціальних проблемах” [2, с.332]

Спільною ознакою свідомообраного наївного мистецтва і соціального мистецтва є його філософська складова на “тут і зараз”. Попри хибну думку людей, не дотичних до сучасного мистецтва, наїв-арт або пост-модернізм – це не про неспроможність малювати правильно – але прагнення зобразити все максимально детально, поєднуючи прискіпливий натуралістичний погляд на об'єкти і явища з потужним символізмом. Ми бачимо це і в деклараціях митців соціального мистецтва.

Тож чи не логічно буде запропонувати людям, які навчаються малюванню, зробити рушійною силою свого прогресу в технічних навичках – внутрішню потребу соціального висловлювання, що є притаманним молоді? А потім на цій базі розбудовувати систему суто образотворчих навичок роботи з різними матеріалами, техніками і жанрами, які будуть логічно витікати із його внутрішньої потреби?

Моїм успішним кейсом є впровадження виставки в навчальну роботу для студентів перших-других курсів. Перспектива прийняти участь в

виставковому проєкті (на відміну від залучення до конкурсів, які передбачають порівняння і зовнішнє оцінювання по часто незрозумілим для студента критеріям) зосередженому на соціальному мистецтві, спонукала студентів приділити більше уваги своїй роботі, шукаючи можливість висловити конкретне, актуальне для них почуття або стан, вони ретельно і свідомо обирали техніку і приділяли відчутно більше часу роботі, порівняно з традиційними завданнями і способами звітності.

Також варто відмітити зацікавленість в такій роботі традиційно “слабких” студентів, які не мали попередньої образотворчої освіти. Стандартні учбові завдання викликали у них негативні емоції і знижували мотивацію до навчання, бо вони не могли ігнорувати низьку якість роботи, порівняно із підготовленими студентами, але і підтягнути свої навички, навіть за умови значно довшої роботи над завданням, було неможливо.

Афіша і навчальні студентські роботи виконані для міської виставки студентських робіт в стилі сучасного мистецтва, Дніпро, 2025

Література:

1. Ганна Миколаївна Славінська, Ганна Олександрівна Стоянова, Микита Андрійович Руденко. Features of the formation of artistic training of architectural students. Особливості формування художньої компетентності студентів-архітекторів. International scientific conference «Particularities of art's influence on personality development» : conference proceedings (February 7–8, 2024. Riga, the Republic of Latvia). Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2024. 156 pages.

2. A Pavliv, O Mosendz, O Rybchenko, A Avula, P Fryz. Interplay of tradition and modernity in contemporary art practices. – Revista Amazonia Investiga, 13/75. 2024 331-342 pages